Din istoria literaturii italiene

Privire generală asupra veacului al XVIII-lea

Când un Galileo (1564—1642) sau un Torricelli (1608—1647) prin cercetările lor ştiinţifice revoltau gândirea omenească punând într'o oarecare contradicţie cugetarea teologică cu cea ştiinţifică-filosofică; — când teoriile filosofilor John Locke (1632—1704) şi Descartes (1596—1650) dobândeau în Italia tot mai mulţi adepţi şi împărţeau în două tabere pe cugetătorii italieni; — când un Bernini, un Carlo Dolci, un Guido Reni şi mulţi alţi dădeau capodopere de artă, bine înţeles nu în genul adevăratei Renaşteri, ci într'un stil în care predomină mai mult forma decât fondul *(stilul baroc);* — când cavalerul Marino (1569—1625) dădea opere literare bunăoară *Adonis*, cu o formă de e drept manierată (marinism) dar caracteristică în acea epocă şi altor literaturi decât celei italiene; — în vremea aceea s'au găsit critici cari să spună că Italia nu mai produce nimic demn pentru omenire pentrucă e într'o stare de *decadenţă* regretabilă.

Mai întâi vorba decadenţă are un sens retrograd. Or, arta nu retrogradează: ea îşi urmează cursul ei continuu, *evoluează;* dar în tot parcursul ei urmează dealuri şi văi: aci ajunge pe o culme şi atunci îi zicem că e *clasică* aci se scoboară în vale şi în cazul acesta o numim *romantică.*

Se înşeală prin urmare şi Boileau care ca şi jezuiţii nu putea înţelege pe Italieni, poate şi din o oarecare divergenţă între spiritul francez şi cel italian, din care pricină se iscă aşa numita *fronda delle penne d'oca;* se înşeală şi germanii cari căutând să nesocotească Italia pentru ca să-şi ridice cultura lor, precum şi protestanţii în genere, înciudaţi pe Italieni că voiau să rămână tot catolici, — se înşeală, zic, socotind arta şi literatura din vremea aceasta (veac. XVII) drept decadente când ele nu-s decât într'o perioadă de *romantism.* Şi cum putea să fie altfel, când spiritul de libertate şi de toleranţă atât de necesar propăşirii artei — mai ales în vremea ocupaţiei spaniole şi după conciliul dela Trident — nu mai exista?

Şi arta şi literatura veacului al XVII-lea după popasul ce-l făcură acuma şi căpătând forţe noi ţintesc să se urce iarăşi pe culmile Parnasului care străluceşte atât de frumos din vale.

La sfârşitul veacului o seamă de literaţi se întovărăşesc să facă o asemenea ascensiune având de călăuză pe o femee urâtă la chip, dar cu un suflet ales: Cristina de Suedia. Tovărăşia aceasta de literaţi îşi luă numele de ARCADIA pentrucă ţara păstorilor inocenţi şi fericiţi din centrul Peloponezului le amintea *simpitatea clasică care voia să readucă literatura italiană.*

Îşi închipuesc arcadienii aceştia că sunt păstori — de altmintreli toţi şi-au schimbat numele lor obişnuite în porecle păstoreşti — îşi închipuesc că în jurul lor, prin pădurile şi livezile pe care le străbat sânt numai zâne bălăioare,—nimfe ce se scaldă prin izvoare răcoroase şi se împodobesc cu flori. Cupidon poznaşul, făcând mare haz de minunile lui, înşăgetează pe câte un asemenea păstor, care bolnav de dragoste, nu vede în iubita lui păstoriţă decât tipul frumuseţii dumnezeeşti pe care a avut prilejul să o cunoască mai înainte de a veni pe pământ. Iubind pe aceste drăgălaşe fiinţe, păstorii aceştia nădăjduesc să se ridice la prototipul frumuseţii divine. Dar iubirea lor platonică rareori e sinceră, mai ales că mai toate iubitele lor seamănă cu Laura lui Petrarca; de aceea din miile de păstori ai Arcadiei dela sfârşitul veacului XVII-lea şi din prima jumătate a veacului al XVIII-lea puţini au fost cari să producă adevărate capo-dopere cu accente sufleteşti simţite; şi printre aceşti puţini merită să fie pomeniţi nu numai întemeetorii acestei noui academii: Gravina şi Crescimbeni ci şi G. B. Felice Zappi, Eustachio Manfredi (din epoca sonetului), Paolo Roli şi melodiosul Metastasio (epoca cantonetei), prodigiosul Carlo Inocenzo Frugoni şi A. Conti (epoca versurilor albe).

In viaţa lor obişnuită poeţii aceştia din prima jumătate a veacului al XVIII-lea nu mai sânt păstori: sânt dimpotrivă nişte bărbaţi eleganţi, pudraţi, parfumaţi şi îmbrăcaţi cu mare grije. Vorbesc foarte spiritual, fac curte cocoanelor galante, stau la petreceri cu nobilii, discută lucruri nu tocmai de mare importanţă, beau cafea sau ciocolată, băuturi la modă. Nobililor le place să stea în tovărăşia lor pentrucă sânt cântaţi în sonete, cantonete, madrigaluri, ce fac mare efect deşi mai toate nu prea au mare valoare. Prea mecenaţi nobilii aceştia nu sânt. Ei iubesc poezia numai pentrucă le procură plăceri şi senzaţii, iar pe poeţi îi cinstesc numai întrucât ei sânt autorii asemenor divertismente. In casele lor elegante, împodobite cu opere de artă, cu strălucite tablouri în genul lui Watteau şi Trepolo, cu plafonuri pictate şi aurite, cu pereţii acoperiţi cu panouri în stilul *rococo;* în aceste case se găsea şi câte o prea frumoasă bibliotecă cu multe cărţi franţuzeşti elegant legate în piele şi purtând cu dăureli discrete pecetea nobilului lor posesor. Nobilii aceştia, credeţi că dacă aveau o asemenea bibliotecă ereau atât de studioşi? O nu!

Numai un istoric ca Muratori (1672—1750) autorul celor 28 de volume de erudiţie istorică: *Rerum italicorum scriptores* şi a celor 6 volume *Antiquitates italicae medii aevi*, sau un filosof ca Gian Battista Vico (1668—1744), autorul *Ştiinţei noi* (la Scienza nova) în care se pun bazele filozofiei istoriei, numai câţi-va oameni de aceştia puteau duce o viaţă modestă consacrată studiului. Indeletnicirile nobililor trebuiau să fie mult mai „înalte", prin urmare să nu consiste decât din: aranjarea toaletei, mese mari, petreceri, baluri, plimbări, teatru, discuţii asupra artei şi literaturii etc. Literatura e doar numai un divertisment, sau numai un mijloc de a procura somnul. Cărţile frumos legate şi în interior cu o mulţime de stampe reprezentând scene galante, iniţiale cu peisagii, amorini etc., împodobeau biblioteca, un ornament indispensabil în palatul unui nobil.

Dacă nici viaţa, nici poezia din vremea aceasta nu mai sânt la înălţime, dacă poeţii umbă pe căi nu tocmai nimerite; totuşi numai un singur poet rămâne pe culmea Parnasului e Metastasio (1698—1782) „le seul poete du coeur, le seul génie fait pour émouvoir par le charme de l'harmonie poétique et musicale", cum îl caracterizează I. J. Rousseau, o cel mai ginga şi mai delicat poet din veacul al XVIII-lea, — e poetul iubirii, al contrazicerilor, al iluziilor şi al desnădăjduirii îndrăgostiţilor. Melodreamele *Didona abbandonata, Atilio Regolo* ş. c. l. minunate capodopere ale acestui gen, nu numai că îl aşează pe poetul „cezaro-crăesc" din Viena printre cei mai de frunte poeţi ai veacului al XVIII-lea dar fac fala literaturii italiene. 3

* * *

Pe când nobilii şi poeţii academicieni ducau o viaţă frivolă, pe când cei din starea treia îndurau o seamă de nedreptăţi muncind din greu, oameni cu mult bun simţ începeau să se întrebe: — Oare, Doamne, când va dispare viaţa aceasta coruptă, plină numai de manierism a nobililor şi când va veni şi celor de jos să ducă un trai mai omenos? Când va veni vremea în care să troneze iarăşi tradiţia şi bunul-simţ?

Spiritul acesta premergător revoluţiei e însufleţit de un ideal prin urmare deosebit de cel de la începutul veacului. Imitaseră până acuma tot ce era franţuzesc, tot ce era modă franţuzească: *galomania;* văd însă că haina franţuzească nu le prea prinde bine şi de aceea nu numai că vor să o lepede, dar o urâ nestăpânită clocoteşte în sufletul lor faţă de Francezii pe cari cu puţin înainte îi iubise atâta. *Galomaniei* acesteia îi urmă *anglofilia* adică simpatia pentru tot ce e englezesc. Oamenii aceştia cu idei noui au alte plăceri, alte aspiraţii. Pentrucă iubesc ştiinţele naturale le place să se plimbe pe câmp, şi să erborizeze sau să culeagă exemple pentru insectare, acasă fac experienţe de fizică şi chimie, iar în cafenele discută economie politică şi filosofie.

Jurnalele pe care le scot aceşti oameni cu aspiraţii noui literaţi enciclopedici, cnume: *La Frusta letteraria* (Biciul literar), il *Caffè* (Cafeneaua) şi *l'Osservatore* (Observatorul) sânt pline de invective la adresa traiului nobililor şi poeţilor arcadieni. Se săturaseră de atâtea vorbe pompoase şi nesincere, cereau *cose non parole* (lucruri nu vorbe), voiau să vorbească cum le venea mai bine ca să-şi exprime gândurile lor, indiferent dacă limba folosită era curat italienească sau nu.

E curios faptul că moda care fusese până atunci un rău, tot ea e aceea care împrăştie aceste idei sănătoase. Curentul de reacţiune în potriva nobilimei şi în favoarea burghezimei răspândindu-se tot mai mult în Franţa prin scrierile „subversive" ale lui Diderot Montesquieu, J. I. Rousseau, Voltaire ş. a., venea să se infiltreze şi în Italia odată cu cărţile franţuzeşti şi cu călătoriile pe cari le făceau italienii în această vreme în Franţa. Moda de a peti şi a interpreta aceste cărţi franţuzeşti căci începuse să se cetească mai mult, — precum şi moda de a imita pe enciclopedişti, fac pe cucoanele italiene să se intereseze şi de ştiinţe; de chimie, fizică, botanică, astronomie), în acest sens Algarotti scrie şi o carte intitulată *Il Newtonianismo per le Dame*, precum şi de chestiuni de pedagogie, mai ales *Emile* al lui J. I. Rousseau e o carte de foarte mare preţ pentru dânsele.

Modei franceze îi ia locul cea engleză. Călătoriile în Anglia sânt numeroase. Scriitori ca Rolli, care a tradus *Paradisul pierdut* al lui Milton, ca Antonio Conti tălmăcitorul *Ariciului pierdut* al lui Pope, ca Giuseppe Baretti redactorul cunoscutei foi *Frusta literaria*, au stat multă vreme în Anglia, au căutat să facă cunoscută englezilor literatura italiană şi, întorşi în Italia, aduc cu dânşii simpatia pentru o ţară utilitaristă, pragmatică; dar nu trebue să trecem cu vederea faptul că aceşti scriitori aveau de mai înainte o înclinare spre utilitarism care de fapt nu e decât utilitarismul latin.

In vreme ce se traduc în italieneşte operile lui Pope, Young, Milton, Tompson, Ossian ş. a. poezia şi dramaturgia italiană îşi are reprezentanţii ei naţionali: pe *Goldoni* (1707—1793) pe *Parini* (1729—1799) şi pe *Alfieré* (1749—1803).

* * *

Geniu înăscut pentru teatru, cu o admirabilă intuiţie a naturii omeneşti, într'un timp când mai dăinuiau încă prejudecăţile în literatură, Goldoni a ştiut să redea printr'o dibace technică teatrală, *sufletul omenesc din toate timpurile şi din toate ţările*, cu toate că a căutat să-l învăluiască într'o icoană vie a vieţii italiene din veacul al XVIII-lea.

Temperament optimist, dotat cu o vervă naturală, nu numai după modelele ce natura i le oferea deşi în această privinţă dânsul spunea că singurii lui maeştri ce l-au călăuzit în viaţa-i de autor de comedii, i-au fost numai *(le monde et le théâtre)* — ci şi din comicii clasici pe cari întotdeauna îi admira; — alungând de pe scenă romancierul şi neverosimilul, înlocuite cu *realitatea nedeformată de prejudecăţile literare;* în comediele sale reprezentate fie la Veneţia (de compania Medebac sau la teatrul lui Vendramin) fie la Paris (la „Comédie Italiené"), — Goldoni poate fi socotit drept reformatorul comediei italiene, drept *Molière al Italiei.*

Deşi dânsul a avut mulţi duşmani, — căci a trebuit să lupte şi cu publicul care prefera comediei regulate măştile şi arlechinii din comediile cu subiect, — şi cu artiştii, criticii şi autorii de comedii firave, cu abatele Chiari şi Carlo Gozzi, — totuşi unele comedii ale lui au rămas şi astăzi pe scenă, drept cele mai frumoase capodopere de adevăr şi frăgezime, de brio (vioiciune) şi spiritualitate", de pildă: *La locandiera, La bottega del Caffè, Irusieghi, Le boureu brènfaisant.*

Combătând *galomania* prin ridicolul ce învăluie unele personagii — în special nobile — şi personificând prin tipul lui Pantalone pe burghezul sănătos şi cu bun simţ, Goldoni a fost nu numai un artist, ci şi un moralizator al societăţii, rol pe care îl va îndeplini mai bine Parini, autorul poemului *il Giorno* (Ziua).

* * *

Fiu al unui negustor de mătase, crescut deci în acea viaţă modestă a societăţii burgheze din care făcea parte, Parini nu se putea să nu se revolte în sufletul său sănătos, împotriva nobililor acelora corupţi pe cari i-a cunoscut destul de bine în casa ducelui Serbelloni unde era preceptor.

Prin opera sa *il Giorno*, prefăcându-se că vrea să dea lecţii unui domnişor („giovin signore") ce trebue să facă în diferitele părţi ale zilei, ironizează într'un mod foarte fin, dar ustrător, viaţa frivolă a nobililor; iar în *Ode* ne dă o glorificare a bunului simţ şi a tradiţiei italiene. Într'o formă clasică şi cu o armonie specifică sufletului său, Parini nu făcea numai critica societăţii în care trăi, ci fu şi „restauratorul constiinţei italiene". Din întreaga sa operă reese un *ideal civic* (de cinstire a virtuţilor cetăţeneşti) care la Alfieré şi Foscolo va deveni idealul naţional.

Alfieri, cel de-al treilea geniu al poeziei italiene din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea a căutat prin opera nu numai însănătoşirea literară luând de model pe clasicii antici, ci şi însănătoşirea morală a individului, propăvăduind întotdeauna întoarcerea la tradiţia cu adevărat italiană.

Prin tragediile lui, în special *Filippo, Virginia, Oreste, Mirra, Saul*, cu o acţiune restrânsă mergând repede spre desnodământ, fără multe personagii şi într'un stil concluis; prin spiritul lui înflăcărat şi aprig, prin ideile lui îndrăsneţe fiind un strașnic *odiator de tiranni*, — Alfieri „leul ostigian cu coama roşcată" a răcnit întotdeauna după libertate, egalitate, frăţie. Artist de seamă, zugrăvindu-se de multe ori pe sine, în operile lui, om energic şi cu voinţă, înflăcărat de idealul naţional, Alfieri va fi nu numai propăvăduitorul revoluţiei ci şi al vieţii sănătoase a burgheziei. Nobil, el ura nobleţea coruptă; propăvăduitor al revoluţiei, nu putea suferi totuşi escesele celor ce dărâmaseră Bastilia, deşi scrisese *Parigi sbastigliato;* voia, dealtmintreli ca mai toţi scriitorii din vremea aceasta, o formă nouă de guvernământ, nu însă o republică ci o „patrie italiană liberă şi (unică" cârmuită de un prinţ bun şi capabil să o îndrumeze întotdeauna spre propăşire.

* * *

Fie că vorbele criticilor şi enciclopediştilor (Gaspare Gozzi, fraţii Pietro şi Aless. Veri, Cesare Beccaria, Tiraboschi, Genovesi, Galiani ş. a.) precum şi ale lui Goldoni, Parini şi Alfieri au fost ascultate, — fie că au venit condiţiuni de aşa natură care să glorifice bunul simţ şi viaţa italiană sănătoasă întemeiată pe tradiţie, contribuind la însănătoşirea morală a Italiei, — fapt constatat însă e că viaţa italiană de la sfârşitul veacului al XVIII-lea e cu totul deosebită de cea de la începutul veacului.

Aceasta a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, în care timp se ridică burghezia cu spiritul ei pragmatic — utilitarismul ei dealtmintreli nefiind decât vechiul utilitarism al Romanilor, când influenţele străine (franceze şi engleze) nu au fost decât fermentul care să redeştepte bunul simţ şi conştiinţa tradiţională italiană; când Italia după mai multe şovăiri, dibuituri şi erori ajunge să se regăsească pe sine, — această perioadă e o epocă de reînoire morală şi artistică, e epoca numită il *Rinovamento* şi socotită drept o a doua Renaştere: *il secondo Rinascimento.*

CONST. RADU

Cărţi şi Reviste

Revue des études hongroisses et finno-ongriennes (Anul I. Ianuarie-Iunie 1923) apare la Paris sub auspiciile Academiei de ştiinţe din Budapesta, şi e condusă de *Zoltan Baranyai*, doctor în litere şi *Alexandre Eckhardt*, profesor de limba şi literatura franceză la universitatea din Budapesta.

Revista are dela început până la sfârşit un caracter iredentist. Incepe, cu ceeace trebuia să înceapă în cazul acesta, cu un articol al contelui *Stefan Zichy* despre originea poporului ungur. In articolele următoare va atinge, desigur, problema drepturilor sau non-drepturilor noastre asupra Ardealului; în No. de faţă însă face numai o întroducere, cu documentarea istorică a originei, respingând teoria veche a istorio-grafilor şi bibliografilor unguri, cari puneau formarea poporului lor în legătură directă cu descendenţii Hunilor lui Attila şi admite cealaltă teorie — nouă — stabilită de *Paul Hunfalvy* şi *Ioseph Budenz, care spune* — pe temeiul cercetărilor linguistice — că neamul unguresc ar fi de orîginâ fino-ugriană.

In tendinţa de a se arăta cât mai mult legaţi de pământul pe care l'au ocupat şi pe care-l locuesc astăzi, revista se ocupă pe larg de raporturile franco-maghiare din decursul epocilor istorice. In sensul acesta e scris articolul cu slabă argumentare al lui *Dezsö Pais* „Rapoartele franco-maghiare sub domnia lui Arpad"; în sensul acesta, studiul „Saint-Jacques de Compostelle et Saint-Ladislas de Hongrie", al lui *Floris Holik.*

Cronica vorbeşte despre acelaş lucru, pentrucă Ungurii vor să fie, sau să pară cât mai mult legaţi de Occidentul Europei, negând că ar fi avut vreodată puternic contact cu Orientul, deşi originea, pe care şi-o mărturisesc singuri prin istoricul lor *Pravy*, e stabilită drept turcă (în Supplementum ad Annales, Tyrnaviae, 1764).

Trecem peste aceste lătrătoare consideraţiuni şi ne oprim la rubrica recenziilor. E vorba aci despre studiul d-lui *Nicolae Iorga: „Die Madjaren"*, publicat în „Weltgeschichte begr. von *Hans F. Helmolt*, Leipzig u. Wien. Nu ştim tot ce a scris d. Iorga în articolul d-sale. Dar din citatele date de *Gyula Miskolczy* se vede că avem a face cu un studiu general asupra Ungurilor. Probabil însă că neconvenindu-le părerile istoricului nostru, cronicarul izbucneşte — fără pic de argumentare serioasă şi liniştită — într'o serie de imprecaţiuni demne de... discursurile care alimentează — de pildă — o campanie electorală:

„Mediocritatea lucrării d-lui Iorga îţi sare în ochi", sau *„fructul unei impreziuni stupefiante"*, sau *„opusculul nemţesc al d-lui Iorga este cel mai de plâns produs al literaturii istorice actuale"*, sau *„d. Iorga nu cunoaşte istoria modernă"*, sau *„pamfletul d-lui Iorga compromite prestigiul ilustrului autor şi istoriograf german"*, etc....

Desigur că argumente de această natură se mai pot găsi multe. Limba franceză (în care e scris articolul) e foarte bogată în adjective. De aceste soiuri de argumentare suntem sătui.

E dezastruos pentru noi — şi lucrul acesta l'am mai amintit odată că nu avem încă o revistă europeană. Ne-ar conunoaşte lumea, ne-am pune valorile în faţa ei, şi atunci atacurile de pretutindeni, ori n'ar mai fi deslănţuite, ori ar fi prevenite cu argumente cinstite.

Un singur articol cuminte am găsit în revista de care mă ocup: acel al lui *Jenö Kastner* asupra lui *Petöfi*, studiat din punct de vedere estetic.

* * *

Revue bleue (1 Septembrie) aduce un studiu al lui *André le Breton* intitulat „Les premiers Romans sociaux de Victor Hugo" şi un altul mai interesant „La poésie d'aujourd'hui: De l'incohérence a l'Hermetisme" semnat de *W. Mayr.*

Ceeace ne interesează în mod direct, este traducerea novelei lui *Caragiale:* „La hanul lui Mânjoală", lucrată de *M. Vollquin.* In franţuzeşte poartă titlul „A l'Auberge de Manuel". Pare că expresia franţuzească să fi prins pe alocuri pe cea a lui *Caragiale;* în privinţa dialogului însă, tot expresia acestuia rămâne mai caracteristică, mai vioae, mai naturală. Un exemplu:

„Ah! Dame Mariette! quels vous avez! Savez-vous une chose?"

„Quoi?"

„Si vous le veniliez bien, faits-moi donc faire un café... Mais moins doux"...

Et de rivel La servante dit, en venant avec le café:

„Maîtresse, vous êtes ici à bavarder... vous ne sarez pas ce qui se passe dehors?..."

„Quoi donc?"

„Il s'est levé nu de ces vents il yaura du malheur".

Je me suis dressé subitement et j'ai regardé l'heure, près de dix heures trois quarts. Au lieu d'une demi-heure, j'étais resté à l'auberge deux heures et demie. Voyez ce que c'est quand onse met à bavarder.

„Qu'on m'amène moff cheval!"

„Qui?... Les valets sont couchés".

„J'irai moi-même à l'écurie..."

„Quel sortilège t'attive chez le colonel?" dit la maîtresse de maison, en ponffant de rire et en me barran la route.

— Fie, cocoană Marghioalo, strașnici ochi ai!.. Ştii ce?

— Ce ?

— Dacă nu te superi, să-mi faci o cafea; da... nu aşa dulce...

Şi râzi!.. Când vine jupâneasa cu cafeaua, zice:

— Cocoană d-v. staţi de vorbă aici... nu ştiţi ce-i afară...

— Ce e?

— S'a pornit un vânt de sus... vine prăpăd.

Am sărit drept în picioare şi m'am uitat la ceas; zece şi aproape trei sferturi. In loc de o jumătate de ceas, stătusem la han două ceasuri şi jumătate. Vezi ce e când te 'ncurci la vorbă!

— Să-mi scoată calul!

— Cine?... Argaţii s'au culcat!...

— Mă duc eu la grajd.

— Ţi-a pus ulcica la Pocovnicu!... zice cocoana pufnind de râs şi ţinându-mi calea la uşe...

Nuvela e bine tradusă; dar, de altfel limba franceză are expresiile ei; noi pe ale noastre, şi dacă ne plac mai mult ale noastre e că sunt ale noastre. Poate nu ne-ar plăcea cum a fost tradus: — *S'a pornit un vânt de sus... vine prăpăd...* prin: *„il s'est levé un de ces vents... il y aura du malheur...* sau pentru: — *Ţi-a pus ulcica la Pocovnicu!* să citim: *„Ouel sortilège t'attive chez le colonel?"*

Dar numai atât. Traducătorul a ştiut tot atât românește cât şi franţuzeşte. Un alt exemplu ne va veni în ajutorul celor susţinute şi va arăta traducătorului mulţumirea noastră:

„C'est un grand ouragan, dit Dame Mariette en frisounant et en serrant fortement ma main. Etes-vous fou de partir par un temp pareil! Restez cette nuit ici et vous partirez demain au jour".

— E vifor mare, zise cocoana Marghioala, înfiorată şi apucându-mă strâns de mână; eşti prost? Să pleci pe vremea asta?...

Mâi de noapte aici; pleci mâine pe lumină.

* * *

Revue internationale de l'Enseignement publiée par la Société de l'Enseignement supérieur (15 Septemvrie) *cu un articol al lui Edmond Courband:* „Pour Virgile" *cu ocazia ridicării unui monument poetului în oraşul Mantua:*

„Virgil — scrie Courband — rămâne un poet uman pentru spiritele din toate timpurile. Fără îndoială că nici unul n'a exprimat mai cu mândrie aspiraţunile poporului-rege, decât acel care, în Eliseu, în prezenţa strămbunilor, a făcut să defileze toate gloriile viitoare ale rasei şi niciunul nu ştie să vorbească mai bine inimei noastre, inimei noastre moderne, decât cântăreţul Didonei, al Andromacăi, al lui Marcellus. Această poemă a patriotismului roman este poema emoţiunii răzvrătită de toate nedreptăţile vremii. Cu Didona avem disperarea tuturor dragostelor înşelate, cu Andromaca, durerea tuturor femeilor, ce-şi plâng un fiu, un bărbat, soţii şi mame nemângâiate, cu Marcellus, regretele sfâşietoare pe care le inspiră un tânăr în floare şi care duce în mormânt speranţele unei naţiuni. Ce patetic! şi câtă melancolie!... Da ne place Virgil pentru emoţia lui atât de înalt omenească, pentru dragostea lui faţă de toate cele care trăesc, pentru mila arătată acelora cari suferă; îl iubim pentru că iubeşte pe toţi cei de o seamă cu el"...

Rânduri îndreptăţite, rânduri frumoase, rânduri cari cinstesc amintirea poetului naţional al Romei antice.

* * *

Revista Moldovei (Iunie-August) dela Botoşani caută să aibă în fiecare număr câte o cercetare istorică asupra vieţii poetului *Mihail Eminescu*, născut după cum se ştie în oraşul în care apare revista. Un articol „Cum l'am cunoscut pe Eminescu" de *Andronic M. Tăranu* şi „Eminescu şi Botoşanii" de *George Neculau*, aduc modeste contribuţiuni pentru cunoaşterea omului şi a personalităţii lui de scriitor.

Colaborează la acest număr cu proză şi versuri d-nii *D. Nanu, George Pallady, Artur Gorovei, George Voevidca* şi *Tiberiu Crudu.*

O „legendă valahă" (Walaşcaia legenda) a lui *Maxim Gorki* publicat d-nii *dr. Borthievici* şi *C. Iordăchescu*, care are ceva din atmosfera şi chiar din motivul lui *Heine*, din balada „Loreley". Eroul e un român „Marcu, flăcău fără minte":

De atunci, singuratec, zi — noapte
El cată şi plânge pe maluri
— „Ah, unde-i" se tângue. — „Nu ştiu!"
Şoptesc ale Dunării valuri.

— „Minţiţi!" le răspunde; „zeiţa-i
„Cu voil şi zădarnic aştepti!"
Nebun, se aruncă în apă
Să-şi strângă iubita la piept...

La rubrica „însemnări critice" o notiţă asupra unor „doi poeţi adevăraţi, puţin cunoscuţi". E vorba de d-nii *Gala Galaction* şi *Nichifor Crainic*, despre cari se spun lucruri frumoase. Restul numărului interesant completat cu articole, versuri şi notiţe.

* * *

Dunărea (Iunie-August) revista d-lui *Pericle Papahagi* dela Silistra continuă să scoată la iveală sub formă de studii —, acte şi documente din trecutul cultural, istoric şi linguistic al Dobrogei. De remarcat articolul „Contribuţiuni la studiul culturei româneşti în Silistra, sub dominaţiunea turcă", semnat de d. *G. Profiriu* precum şi cel al d-lui *Papahagi* despre „Sumedru" un nou element aromânesc în Daco-română".

Sumedru e o formă a lui *Sf. Dumitru* dela latinescul *Sanctus Demetrius*, care numai trecut prin aromână *(Sămedru* apoi *Sumedru)* a ajuns în daco-română. Argumentarea pe care o face d. Papahagi ca să susţină aceasta ni se pare hotărâtoare.

Reproducem ca o simplă curiozitate unul din proverbele tărăşti publicate de d. *Papahagi:*

„Tar bearinsiz, chioi chiopecsiz, bolmaz"

pe românește: pădure fără lupi, sat fără câini nu se găseşte — cu sensul proverbului românesc:

„Pădure fără uscăciuni nu se găseşte"

George Baiculescu

Revista modelor

Sigur ceeace vă interesează în momentul de faţă, este fără îndoială, capitolul rochiilor.

Sunteţi nerăbdătoare să aflaţi primele modele şi să vă închipuiţi cam cum s'ar potrivi cu frumuseţea voastră bine reputată.

Jos, în dreptul şoldurilor.

Nu foarte scurtă, nici foarte lungă, fusta se va garnisi în părţi sau va fi spintecată în faţă.

Sub haine, vom purta mereu crepul şi serjul.

Am văzut costume din **Velină**, un fel de postav lustruit şi cu păr, care imită perfect pielea de căprioară.

Iată trei modele dintre cele mai noi, pe care moda pariziană, le-a lansat la Etretat.

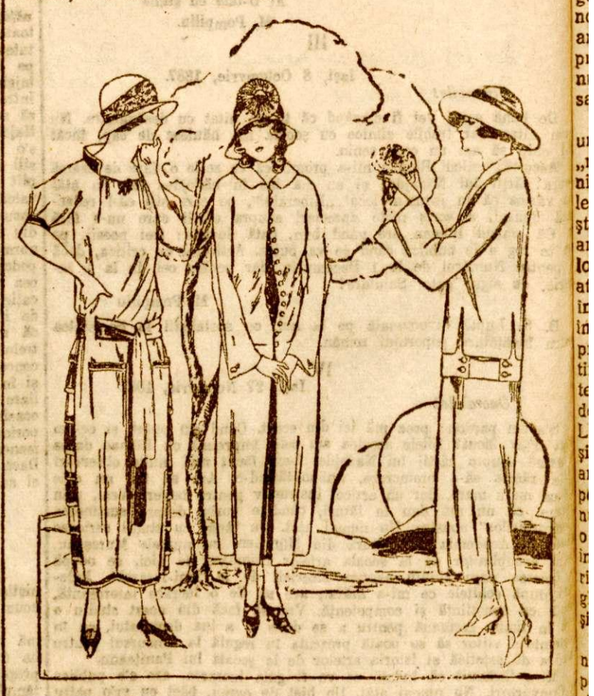

Combinaţia a două culori este admi[illegible] susţinută în prima rochie, de crep Minerva, pe care autorul ei a executat-o în albastru marin cu „Sable".

Două buzunare subliniate cu tonul mai închis, garnisesc foaia din faţă, tivită în à-jour.

Rochia de alături în formă de cămaşe, se închee în faţă până în talie, cu nasturi roşii, mâneca e spartă la cot şi toată cade pe un fond de crep reşu, tonul ei fiind albastru marinar.

Costumul „tailleur", după cum vedeţi este tălat fanteziu, având o mânecă largă, cu aceiaşi mişcare ca partea de jos a jachetei, care afectează forma unor coliţi pătraţi.

Fusta se termină la fel. Toate terminaţiunile sunt subliniate cu piele.

Costumul e din **vellina** havană.

Ca pălării, formele variază aceleaşi „cloche", cu cocarde din panglică; apoi canotiere cu bordul întors în dreapiu panamale din păslă şi mai târziu tocele — faţă arsenalul basmalelor ce se poartă.

Diana